

EXAMENSARBETE

Våren 2012

Sektionen för hälsa och samhälle
Omvårdnad, 15 HP

Förhållningssätt gentemot patienter med HIV

– En litteraturstudie ur sjuksköterskans och
sjuksköterskestudentens perspektiv

Författare

Anna Björk

Caroline Svensson

Handledare

Britta-Lena Engström

Examinator

Inga-Britt Lindh

Förhållningssätt gentemot patienter med HIV

En litteraturstudie ur sjuksköterskans och sjuksköterskestudentens perspektiv

Författare: Anna Björk och Caroline Svensson

Handledare: Britta-Lena Engström

Litteraturstudie

Datum: 2012-06-07

Sammanfattning

Bakgrund: Human Immunodeficiency virus (HIV) har utvecklats till en världsomspännande epidemi. HIV präglas av tankar, synsätt och inställningar vilket gör det svårt att leva med sjukdomen. Det är tidigare påvisat att patienter med HIV upplevt ett negativt förhållningssätt av sjuksköterskan, vilket hindrar en god relation. Ett gott förhållningssätt, utövat av sjuksköterskan och sjuksköterskestudenten, samt en god relation är av stor betydelse för patientens hälsa och välbefinnande. **Syfte:** Syftet var att beskriva faktorer som påverkade sjuksköterskans och sjuksköterskestudentens förhållningssätt gentemot patienter med HIV. **Metod:** Studien genomfördes som en allmän litteraturstudie baserad på kvalitativa samt kvantitativa vetenskapliga originalartiklar. **Resultat:** I resultatet framgick att kunskap, attityder samt känslor var faktorer vilka påverkade sjuksköterskans och sjuksköterskestudentens förhållningssätt gentemot patienter med HIV. **Slutsats:** En negativ attityd samt en rädsla för att bli smittad påverkade förhållningssättet negativt. Däremot skapade känslor av empati och medlidande ett positivare förhållningssätt och därmed en god relation mellan patient och sjuksköterska. Den kunskapsnivå sjuksköterskan och sjuksköterskestudenten besatt utgjorde grunden för deras förhållningssätt. En bredare kunskap är således vägen till ett bättre förhållningssätt och därmed en god omvårdnad.

Nyckelord: Sjuksköterskan, Sjuksköterskestudenten, Förhållningssätt, HIV, Litteraturstudie

Approach towards patients with HIV

A literature review according to the perspective of the nurse and the nursing student

Author: Anna Björk and Caroline Svensson

Supervisor: Britta-Lena Engström

Literature review

Date: 2012-06-07

Abstract

Background: Human Immunodeficiency Virus (HIV) has developed into a global epidemic. HIV is characterized by thoughts, views and attitudes which makes it difficult to live with the disease. It is previously shown that patients with HIV have experienced negative attitude's of nurses, which prevents a good relationship. The approach, performed by the nurse and the nursing student, and a good relationship is vital to a patients health and wellbeing. **Aim:** The aim of this study was to describe factors that influenced the nurse and the nursing student approach towards patients with HIV.

Method: The study was conducted as a literature review based on qualitative and quantitative scientific original articles. **Results:** The study showed that knowledge, attitudes and feelings were factors which affected the nurse and nursing student approach towards patients with HIV. **Conclusion:** A negative attitude, and a fear of becoming infected, influenced the approach negatively. However, feelings of empathy and compassion affected the approach and the relationship between them in a positive direction. The level of knowledge the nurse and the nursing student had was the source for their approach. A wider knowledge is thus the way to a better approach and thus good health care.

Keywords: Nurse, Nursing student, Approach, HIV, Literature review

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

BAKGRUND	5
SYFTE	7
METOD	7
Urval.....	7
Undersökningens genomförande	7
Analys	8
Etiska överväganden	9
RESULTAT	9
Kunskap	10
Attityder	11
Känslor	12
DISKUSSION	13
Metoddiskussion	13
Resultatdiskussion.....	14
Slutsats	17
REFERENSER	

Bilaga 1 Sökschema för datorbaserad litteratursökning

Bilaga 2 Bedömningsmall för studier med kvalitativ respektive
kvantitativ metod

Bilaga 3 Artikelöversikt

BAKGRUND

Human Immunodeficiency Virus (HIV) beskrevs första gången i början av 1980-talet och har sedan dess utvecklats till en världsomspännande epidemi (Herlitz 2007). Trots att nästan 30 år har passerat är HIV fortfarande ett sjukdomstillstånd som präglas av tankar, synsätt och inställningar (Statens offentliga utredningar 2004, s.288), som gör att personer diagnostiserade med HIV upplever känslor av rädsla, skam och ovisshet (Blank, Boseley, Gatehouse, MacDonald, McClintock, Nygren, Odeldahl, Plattner & Meiring 2006, s.242-243; Zhang Shao-ru, Yan Hong, Li Xiao-hong, Pan Jian-ping, Yao Wan-xia, Zhang Hua & Lou Sha-sha 2010, s.448-449). Känslor som gör att personer med HIV undviker att berätta om sin sjukdom (Gilbert och Walker 2010, s.450), då det finns en viss risk för utanförskap, orättvis behandling samt övergivenhet. HIV anses vara ett självorsakat sjukdomstillstånd, en följd av ett opassande och förargelseväckande beteende (Statens Offentliga Utredningar 2004, s.288), vilket gör det svårt att leva med sjukdomen (Morner 2009).

Enligt World Health Organizations (2011) senaste mätning beräknas 34 miljoner människor leva med HIV. Sjukdomen bryter sakta ner kroppens immunförsvar och utvecklas på sikt till AIDS (Acquired Immune Deficiency Syndrom). AIDS utgör slutstadiet på sjukdomen, immunförsvaret är då så svårt angripet att en vanlig förkylning kan bli livshotande (Andreassen, Haegeland & Willhelmsen 2002, s.1104-1105). Utan medicinering tar det cirka tio år att utveckla AIDS, dock kan denna tid fördröjas ytterligare med hjälp av bromsmedicin (World Health Organization 2012). HIV är ett kroniskt tillstånd (Andreassen et al. 2002, s.1105), som smittar via blod, sperma och slidsekret (Ericson & Ericson 2009, s.263). Överföring kan också ske från mor till barn via graviditet, förlossning och amning (Ericson & Ericson 2009, s.263). Vidare skriver Andreassen et al. (2002, s.1105) att saliv, tårvätska, urin och avföring kan innehålla en liten mängd av viruset men smittspridning från dessa kroppsvätskor beräknas inte vara möjlig.

Att vårda patienter med HIV kan ses som påfrestande och svårt vilket kan komma att påverka vårdarbetet negativt (Harrowing & Mill 2010, s.727). Studier visar på att patienter upplevt ett negativt förhållningssätt från sjuksköterskan såsom undvikande av fysisk kontakt, ett kyligt bemötande och verbala förolämpningar (Zhou 2009, s.206; Zukoski & Thorburn 2009, s.271).

En god relation mellan patient och sjuksköterska är av största vikt för patientens hälsa, välbefinnande samt livskvalitet (Zhou 2009, s.206). Ett professionellt förhållningssätt definieras enligt Schuster (2006, s.71-72) som en balansgång mellan närhet och avstånd i mötet med andra människor. Schuster (2006, s.72) betonar även vikten av att ha självkänedom i mötet med andra. Enligt Stryhn (2007, s.33) innefattar ett gott förhållningssätt en bra bedömningsförmåga, en god uppfattning samt ett gott bemötande. I Socialstyrelsens (2005) kompetensbeskrivning för legitimerade sjuksköterskor definieras förhållningssätt som den inställning eller mentalitet, vilken utgör grunden för hur sjuksköterskan möter eller handlar i olika situationer och åtaganden. Det finns ingen tydlig och definitiv bestämning av begreppet förhållningssätt, i denna studie valdes att utgå ifrån Socialstyrelsens definition.

Sjuksköterskan bör enligt Socialstyrelsens kompetensbeskrivning (2005) arbeta utifrån ett humanistiskt synsätt, vilket innebär att visa omsorg och respekt för patientens självbestämmande, integritet och värdighet. Enligt ICN: s etiska kod för sjuksköterskor (2005, s.3) ska varje patient behandlas med respekt. Samtliga patienter ska behandlas likvärdigt oavsett sjukdom, ålder, kön och sexuell läggning (SFS 1992:567), därmed måste sjuksköterskan och sjuksköterskestudenten vara medvetna om sina förutfattade meningar. Den tyske filosofen Hans-Georg Gadamer benämner förutfattade meningar som förförståelse vilken alla människor har vid mötet med andra. En förförståelse skapas redan vid första anblicken av patienten och kan endast kontrolleras då patienten börjar betraktas som en person med egna känslor, tankar och motiv och inte som ett objekt (Gadamer 1997, s.171). Att diagnostiseras med HIV kan framkalla en kris samt känslor av ångest, depression och hjälplöshet, på så sätt är det av stor betydelse att sjuksköterskan och sjuksköterskestudenten visar empati och medkänsla i mötet med patienterna (Ericson & Ericson 2009 s.267).

HIV är en global epidemi (Herlitz 2007), vilket innebär att det blir allt mer vanligt förekommande inom vården (Morner 2009). Sjuksköterskan och sjuksköterskestudenten kommer med stor sannolikhet att möta och vårda patienter diagnostiserade med HIV. Därmed är det av stor betydelse att tydliggöra faktorer som påverkar hur sjuksköterskan och sjuksköterskestudenten förhåller sig till patienter med HIV. Vikten av att sammanställa

aktuell forskning inom ämnet är väsentlig för att patienter med HIV ska få ett så bra mottagande som möjligt i mötet med sjuksköterskan samt sjuksköterskestudenten.

SYFTE

Syftet med litteraturstudien var att beskriva faktorer som påverkade sjuksköterskans och sjuksköterskestudentens förhållningssätt gentemot patienter med HIV.

METOD

Studien genomfördes som en allmän litteraturstudie där vetenskapligt material utgjorde grunden (Polit och Beck 2008, s.185).

Urval

För att få en så god översikt som möjligt av ämnet baserades studien på både kvalitativa och kvantitativa originalartiklar från hela världen. Samtliga artiklar var publicerade mellan år 2007 och 2012, detta för att få så aktuellt material som möjligt. Alla artiklar skulle vara skrivna på engelska, innefatta både män och kvinnor över 18 år samt vara peer-reviewed, vilket innebär att experter inom det berörda området kritiskt granskat artikeln innan publicering (Willman, Stoltz & Bahtsevani 2011, s.90). Författarna exkluderade artiklar där resultat- och diskussionsdel inte var åtskilda. Likaså exkluderades artiklar där flertalet olika yrkesgrupper medverkade vari det fanns svårigheter att urskilja respektive yrkesgruppers utsagor.

Undersökningens genomförande

Systematiska litteratursökningar genomfördes i ämnesdatabaserna Cinahl, PubMed och PsycINFO. Enligt Östlundh (2006, s.48) innebär en systematisk informationssökning att databasernas hjälpverktyg utnyttjas samt att varje steg i sökningsprocessen dokumenteras och förs in i ett sökschema (Se bilaga 1). Ett sorts hjälpverktyg är booleska operatörer (Forsberg & Wengström 2003, s.82), i denna studie tillämpades AND. Sökord som användes i olika kombinationer var HIV, Knowledge, Nurse, Interview, Education, Student, Attitude och Stigma. Nämnade sökord trunkerades, vilket enligt Forsberg och Wengström (2003, s.84) används för att omfatta alla möjliga ändelser av begreppen. Under den pågående litteratursökningen skedde ett urval utifrån

artiklars titlar samt abstract. De artiklar vars abstract inte svarade mot studiens syfte exkluderas, resterande hämtades i fulltext från Libris, vilket är en nationell samkatalog för svenska universitet och högskolor. För att inte gå miste om väsentligt material utfördes även manuella sökningar genom att läsa funna artiklars referenslistor, artiklar som ansågs vara användbara söktes i Libris. Sammanlagt påträffades 38 artiklar varav 23 kasserades efter genomläsning då de inte svarade mot studiens syfte.

Återstående 15 artiklar granskades enligt en modifierad version av Carlssons och Eimans bedömningsmall för studier med kvantitativ respektive kvalitativ metod (Olsson och Sörensen 2011, s.284-285) (Se bilaga 2). Bedömningsmallen innehåller frågor, vilka efter besvarats, ger en överskådlig bild av artikelns kvalitet (Forsberg & Wengström 2003, s. 119). Efter att frågorna besvarats summerades den totala poängen och artikeln bedömdes utifrån en tregradig skala. Enligt skalan ansågs grad I vara hög kvalitet, grad II bedömdes vara medel kvalitet medan grad III skattades vara låg kvalitet. Artiklar vilka inte uppnådde grad III exkluderas, i denna studie exkluderades en artikel. Artiklar som enligt bedömningsmallen uppnådde minst grad III inkluderades, samtliga redovisas i en artikelöversikt (Se bilaga 3). Sammanlagt blev utfallet 14 artiklar, varav två fanns via manuella sökningar och resterande via ämnesdatabaser.

Analys

En analys kan liknas vid en process där forskaren arbetar med att göra helheten, det vill säga de utvalda artiklarna, till delar för att sedan skapa en ny helhet (Friberg 2006, s.110).

Analysprocessen inleddes med att författarna delade upp artiklarna sinsemellan, och enskilt läste artiklarnas resultatdelar. Författarna noterade därefter en kort sammanfattning om artikeln och dess användbarhet med studiens syfte i åtanke. Sedan utbyttes artiklar mellan författarna och samma process upprepades. Därpå sorterades artiklarna, gemensamt av författarna, utefter deras användbarhet för studien. Tidigare noterade omdömen låg till grund för bedömningen.

Analysprocessen fortskred med att författarna gemensamt läste samtliga utvalda artiklars resultatdelar med avsikt att identifiera meningsbärande enheter. Text som svarade mot studiens syfte markerades, därefter lästes all markerad text ytterligare och dess relevans för

studiens syfte diskuterades. För att få en tydlig bild samt för att kunna urskilja mönster sorterades det utvalda materialet utefter likheter (Friberg 2006, s.111-112), likartat material fördes samman under rubriker. Samtliga rubriker analyserades och diskuterades sedan utefter likheter och skillnader, vilket resulterade i huvudkategorin kunskap med subkategorierna attityder och känslor.

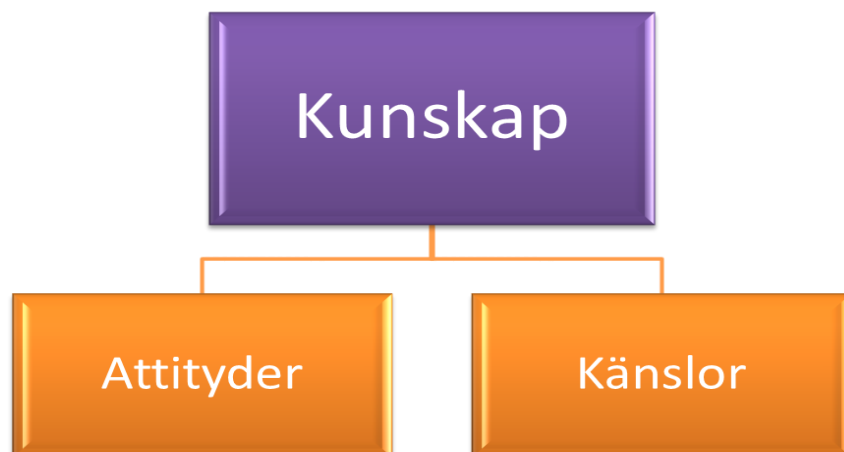
Etiska överväganden

En väsentlig aspekt i alla vetenskapliga undersökningar är en god etik (Forsberg & Wengström 2003, s.140). Enligt Helsingforsdeklarationen får forskarens intresse för att förvärva ny kunskap aldrig åsidosätta etiskt ställningstagande (Stryhn 2007, s.182). Enligt Polit och Beck (2008, s.122-123) innebär ett etiskt ställningstagande bland annat att tillgodose deltagarnas rätt till självbestämmande, värdighet och integritet, vilket i denna studie har tillgodosetts då endast artiklar i vilka det framgick att forskarna övervägt etiska ställningstaganden tillämpats. För att visa hänsyn till upphovsrättsinnehavarna har inga data förvrängts eller förskönats, likaså utesluts inget som svarar mot syftet oavsett positiv eller negativ ton (Gustafsson, Hermerén & Petersson 2005, s.16).

Innan studiens början hade författarna en förförståelse vilken innebar att personer med HIV ofta bemöts negativt i samhället. Enligt Forsberg och Wengström (2003, s.73-74) ska en litteraturstudie innehålla artiklar vari etiska överväganden finns angivna, likaså ska allt material som svarar mot studiens syfte ingå oavsett om det stödjer förförståelsen eller inte. Samtliga artiklar som svarade mot syftet inkluderades oavsett om det speglade förförståelsen eller inte.

RESULTAT

I analysen framkom att den faktor som var betydande för sjuksköterskans och sjuksköterskestudentens förhållningssätt gentemot patienter med HIV var kunskap. Kunskapen låg till grund för attityder samt känslor vilka var faktorer som kom att råda i mötet med patienter med HIV, vilket i sin tur påverkade sjuksköterskans och sjuksköterskestudentens förhållningssätt. Resultatet presenteras enligt nedanstående figur (Se figur 1).

Figur 1. Översikt över studiens resultat. En huvudkategori, kunskap, med två subkategorier, attityder och känslor. Samtliga kategorier är faktorer vilka påverkar sjuksköterskans och sjuksköterskestudentens förhållningssätt.

Kunskap

En bredare kunskap resulterade i en ökad förståelse för patienterna samt en ökad vilja till att vårda (Chan 2009, s.185; Li, Scott & Li 2008, s.625; Bektas & Kulakac 2007, s.89). Studier visade att det fanns en bred kunskap om HIV (Li, Lin, Wu, Guan, Jia & Yan 2011, s.622-625; Li et al. 2008, s.148; Suominen, Koponen, Mockiene, Raid, Istomina, Vänskä, Blek-Vehkaluoto & Välimäki 2010, s.142-145), vilket var ett resultat av en längre utbildning samt tidigare erfarenheter av att vårda patienter med HIV (Suominen et al. 2010, s.142-145; Delobelle, Rawlinson, Ntuli, Malatasi, Decock & Depoorter 2009, s.1065). Ett flertal studier påvisade dock en bristande kunskap angående sjukdomens smittvägar samt om försiktighetsåtgärder och dess tillämpning (Chan 2009, s.3229; Li et al. 2008, s.148; Li et al. 2011, s.622-625; Bektas & Kulakac 2007, s.891). ”... 64.4% reported a belief that HIV could be transmitted by public toilets or from swimming in a pool with someone who was infected (52%).” (Chen & Han 2010, s.3230). Enligt Veeramah, Bruneau och McNaught (2008, s.189) samt Mullins (2009, s.315) förekom önskemål om ytterligare utbildning för att förvärva mer kunskap och således öka förmågan till att möta patienternas vårdbehov. Flertalet studier beskrev att den kunskap som fanns låg till grund för de åsikter, attityder och känslor som existerade gentemot patienter med HIV (Chan 2009, s.186-188; Andrewin & Chien 2008, s.900; Fournier, Kipp, Mill & Walusimbi 2007, s.260; Veeramah et al. 2008, s.189; Mullins

2009, s.315; Bektas & Kulakac 2007, s.891; Delobelle et al. 2009, s.1065-1067; Li et al. 2011, s.622-625; Souminen et al. 2010, s.142-145).

Attityder

Det framträdde varierande attityder till att vårda patienter med HIV. Enligt Earl (2010, s.333) var en tredjedel av respondenterna positiva till att utföra omvårdnad, en fjärdedel var negativa medan resterande andel var osäkra. Enligt Chan (2009, s.185) ansågs HIV vara som vilken annan sjukdom som helst och samtliga nekade till att någonsin ha undvikit eller behandlat patienter olika beroende av HIV-status. Alla patienter ska behandlas jämlikt, det vill säga med respekt och värdighet (Chan 2009, s.185; Mullins 2009, s.314; Delobelle et al. 2009, s.1065, 1068; Li et al. 2008, s.149). HIV är ett sjukdomstillstånd där de smittade fortfarande är och ska betraktas som en person och inte en diagnos (Bektas & Kulakac 2007, s.891).

... it is not for me to judge their hearts. I can only care for them as a nurse, as a fellow human, a fellow sinner, though forgiven; still not perfect and never will be. I am their nurse not their judge.

(Mullins 2009, s.315).

Den positiva attityden gentemot patienter med HIV var relaterad till en högre utbildningsnivå samt tidigare erfarenheter av HIV (Delobelle et al. 2009, s.1065; Souminen et al. 2010, s.142). Det förekom även negativa attityder gentemot patienter med HIV vilka enligt Souminen et al. (2010, s.144-145) var relaterade till bristande kunskap, vilken grundades i otillräckliga erfarenheter av att vårda patienter med HIV. Flera studier beskrev en vägran att vårda patienter med HIV (Li et al. 2011, s.624; Souminen et al. 2010, s.142). HIV ansågs vara ett straff för utförda handlingar, ett resultat av promiskuösa val (Mullins 2009, s.315). Det ansågs att patienter smittade med HIV bara hade sig själva att skylla (Delobelle et al. 2009, s.1065). *"I believe it is man's own punishment for what man decided to do"* (Mullins 2009, s.315). Exempelvis bemöttes patienter som smittats via intravenöst drogmissbruk, kontakt med prostitution (Bektas & Kulakac 2007, s.891; Chan 2009, s.188; Andrewin & Chien 2008, s.900) samt homosexualitet (Li et al. 2008, s.149) med en negativ attityd. Veeramah et al. (2008, s.189) samt Li et al. (2008, s.149) framhävde i sina studier att patienter med HIV förtjänade sitt öde och därav borde patienterna nekas hjälp (Chan 2009, s.188). Enligt Chen

och Han (2010, s.3230) ansåg ungefär hälften av de tillfrågade att patienter med HIV borde sättas i karantän.

Känslor

I Mullins studie (2009, s.314) framkom att vårdandet av patienter med HIV inte genererade några speciella känslor. Samtidigt påvisade andra studier att det förekom empati samt känslor av medlidande gentemot patienter med HIV (Delobelle et al. 2009, s.1068; Chan 2009, s.187). Då HIV är en obotlig- samt en icke socialt accepterad sjukdom i samhället, uppgav flera att de kände medömkan och tyckte synd om patienterna då ingen önskat att bli smittad (Chan 2009, s.188; Bektas & Kulakac 2007, s.893; Delobelle et al. 2009, s.1068). Den sympati som hystes uttrycktes på följande sätt: *"I feel pity, and sympathise with them [PLWHA], and [would like to] help them as much as possible, by doing all I can."* (Chan 2009, s.187). Det rapporterades även en känsla av rädsla, vilken var relaterad till att utföra omvårdnadsarbete (Delobelle et al. 2009, s.1065; Fournier et al. 2007, s.260). Omvårdnadsåtgärder utfördes skyndsamt för att undvika att spendera tid med patienterna (Chan 2009, s.186), således blev omvårdnaden av patienterna lidande (Fournier 2007, s.261). Enligt Dyk (2007, s.57) och Earl (2010, s.333) upplevde hälften av de tillfrågade en rädsla och oro för arbetsrelaterad smitta, även då försiktighetsåtgärder vidtagits kvarstod rädslan för att bli smittad (Torres, Cintrón Bou & Díaz 2007, s.54). Fournier et al. (2007, s.261) poängterade också det faktum att omvårdnaden av patienter med HIV resulterade i en oro och rädsla för sin egen hälsa, vilket enligt Bektas och Kulakac (2007, s.891) till stor del berodde på att HIV var förenat med döden. Rädslan för att bli smittad uttrycktes enligt följande;

'They are infectious persons [HIV-smittade], and I do not want to get close to them', [...] 'My life is not cheap, I could not take such a risk', 'I'm anxious and afraid of becoming infected'.

(Bektas & Kulakac 2007, s.891).

Otillräcklig kunskap samt otillräcklig klinisk erfarenhet ansågs vara orsaken till rädslan (Chan 2009, s.186).

DISKUSSION

Metoddiskussion

En allmän litteraturstudie beskrivs enligt Friberg (2006, s.116) som en strukturerad arbetsmetod där målet är att skapa en överblick över det utvalda forskningsområdet. Enligt Forsberg och Wengström (2003, s.25) är en allmän litteraturstudie en lämplig metod för att beskriva kunskapsläget inom ett särskilt område. Databaser som tillämpats i denna studie för artikelsökning var PubMed, PsycINFO och Cinahl. Cinahl anses enligt Polit och Beck (2008, s.137) vara en användbar databas vid litteraturstudier inom omvårdnad. Artikelsökningen avslutades då inget nytt framkom och redan påträffade artiklar återkom, vilket var ett tecken på att alla artiklar som gick att hitta med de sökord som valts var funna. I databasen PubMed finns möjligheten att söka med hjälp av Mesh-Termer, dessa sökningar gav inga resultat vilket skulle kunna bero på en bristande kunskap hos författarna. Vid en korrekt användning av Mesh-Termer hade kanske resultatet sett annorlunda ut, då möjligtvis fler artiklar kunde funnits. Valda sökord till artikelsökning gav goda resultat, dock har sökordet Nurse trunkerats felaktigt vilket lett till att vissa ändelser bortfallit. Således kan relevanta artiklar för studien gått förlorade.

I studien inkluderades både kvalitativa och kvantitativa artiklar, vilket enligt Axelsson (2008, s.174) görs för att inte gå miste om något perspektiv och således få en så överskådlig bild som möjligt av ämnet. En risk med att inkludera kvantitativa artiklar är att dessa innehåller statistiska analyser vilka kan vara svårtolkade, vilket i sin tur kan ha lett till feltolkningar och missförstånd. Studien innehöll sammanlagt 14 artiklar, varav fyra var kvalitativa, sju var kvantitativa och tre var både kvalitativa och kvantitativa. Samtliga artiklar representerade tillsammans ett internationellt perspektiv då de var utförda i Sydafrika, Uganda, Thailand, Kina, Puerto Rico, Belize, USA, Storbritannien, Finland, Estland, Litauen samt Turkiet. Detta ökar studiens trovärdighet och överförbarhet. Några av artiklarna innehöll mer text än övriga som svarade mot syftet och har av den anledningen fått större utrymme under resultatet.

Författarna valde att söka artiklar från år 2007 till år 2012, denna begränsning tillämpades för att erhålla så aktuell forskning som möjligt inom området. Hade ett

längre tidsintervall valts hade med stor sannolikhet resultatet sett annorlunda ut. Artiklar till studien söktes på engelska då detta språk är dominerande i ämnesdatabaserna samt är det andra språk som författarna behärskar. Hade författarna haft språkkunskaper i mandarin, vilket är det största språket i Kina, hade resultatet troligen påverkats vilket grundas i att mandarin är ett av världens mest talade språk samt att HIV problematiken i Asien är relativt stor (World Health Organization 2010). I studien inkluderades både män och kvinnor men då sjuksköterskeyrket domineras av kvinnor var dessa överrepresenterade, vilket kan ha påverkat till vilken kontext studien kan överföras. Författarna valde även att inkludera artiklar där flertalet yrkesgrupper medverkade men med tanke på studiens syfte har endast artiklar där det gick att urskilja vad sjuksköterskorna och sjuksköterskestudenterna sagt använts, vilket ökar studiens trovärdighet.

Samtliga artiklar granskades enligt en modifierad version av Carlssons och Eimans bedömningsmall (Olsson & Sörensen 2011, s.284-285). En svaghet med bedömningsmallen, ansåg författarna, var dess låga krav för inklusion vilket kan ha påverkat trovärdigheten för denna studie. Något som skulle kunna vara negativt var att författarna granskat artiklar var för sig, vilket kan ha påverkat artikelns betygsättning, då författarna kan ha haft olika referensramar för vad som var hög respektive låg kvalitet. Däremot har analysen av materialet skett gemensamt av båda författarna vilket minskat risken för feltolkning, färgning samt uteslutande av viktig information, på så sätt stärks trovärdigheten för studien. Under analysens gång framgick att det förekom en medkänsla och sympati för patienter med HIV, vilket är något som överraskat författarna. Således understryks det faktum att förförståelsen varit åsidosatt under studiens gång.

Resultatdiskussion

Syftet med studien var att beskriva faktorer som påverkade sjuksköterskans och sjuksköterskestudentens förhållningssätt gentemot patienter med HIV. I resultatet framkom huvudkategorin kunskap med subkategorierna attityder och känslor, utifrån dessa diskuteras tre fynd. Ur kategorin attityder har valts att lyfta fram och diskutera smittorsak. Från kategorin känslor har positiva känslor samt smitträdsla valts att lyfta

fram för diskussion. Diskussion förs angående de utvalda fyndens inverkan på sjuksköterskans och sjuksköterskestudentens förhållningssätt.

Ett centralt fynd var att hur patienterna blivit smittade påverkade sjuksköterskans samt sjuksköterskestudentens förhållningssätt gentemot patienterna. I denna litteraturstudie framkom att det fanns en negativ attityd hos sjuksköterskan och sjuksköterskestudenten vilken grundades i smittorsak. De patienter som blivit smittade via intravenöst drogmissbruk, prostitution (Andrewin & Chien 2008, s.900; Bektas & Kulakac 2007, s.891; Chan 2008, s.188) samt homosexualitet (Li et al. 2008, s.149) framkallade negativa attityder. Flertalet ansåg att patienter med HIV endast hade sig själva att skylla och således förtjänade sitt tillstånd (Delobelle et al. 2009, s.1065; Mullins 2009, s.315; Veeramah et al. 2008, s.189; Li et al. 2008, s.149). Enligt Chan (2009, s.188) borde patienter med HIV nekas vård. Studier visar att negativa attityder gentemot patienter förekom även vid vård av andra patientgrupper. Vid vård av patienter med Hepatit C fanns en negativ attityd gentemot de som smittats via intravenöst drogmissbruk, till skillnad från de som smittats via blodtransfusioner, vilka det hystes en större sympati för (Richmond, Dunning & Desmond 2007, s.629). Inom psykiatrin fanns en negativ inställning till bland annat de patienter som var inlagda för drog och alkoholanvändning. Sjuksköterskan ansåg att de patienterna hade sig själva att skylla för sitt tillstånd (Björkman, Angelman & Jönsson 2008, s.172). Gadamer (1997, s.168-169) påstår att människans tankar om en viss person styr hur denne kommer att förhålla sig i mötet med den personen. Enligt Hälso- och sjukvårdslagen (SFS 1992:576) samt ICN:s etiska kod för sjuksköterskor (2005, s.3) ska alla patienter bemötas och behandlas med respekt oavsett patienternas värderingar och sociala situation, vård ska ges på lika villkor för alla. Då en negativ attityd samt ett avståndstagande föreligger hos sjuksköterskan och sjuksköterskestudenten påverkas förhållningssätt negativt, vilket förhindrar utövandet av god omvårdnad.

I litteraturstudien framgick att sjuksköterskan samt sjuksköterskestudenten besatt känslor av positiv karaktär, vilket kom att påverka förhållningssättet gentemot patienterna med HIV. Ett centralt fynd var de utsagor där känslor av medlidande och sympati rapporterades gentemot patienter med HIV (Chan 2009, s.187-188; Bektas &

Kulakac 2007, s.893; Delobelle et al. 2009, s.1068). Det ansågs att patienter med HIV ska behandlas likvärdigt, omvårdnaden ska utföras med respekt och värdighet då ingen önskat att bli smittad (Delobelle et al. 2009, s.1068). Så tidigt som under 1960-talet beskrev omvårdnadsteoretikern Joyce Travelbee hur omvårdnad ska ses som en mellanmänsklig process. Sjuksköterskans viktigaste uppgift är att skapa en relation med patienten, människa-till-människa, vari sjuksköterskan och patienten ska ses som likvärdiga parter. Relationen utvecklas då sjuksköterskan visar empati, sympati samt förståelse för patienten (Jahren Kristoffersen 2006, s.22-23). Patienten såg sjuksköterskan som en viktig person, relationen dem emellan var viktig för patientens hälsa, välbefinnande och livskvalitet (Zhou 2008, s.206). Enligt Edwall, Hellström, Öhrn och Danielson (2008, s.775-776) var det viktigt för patienterna att bli sedda som unika individer, att bli bekräftade. Det var också av stor vikt att sjuksköterskan och sjuksköterskestudenten lyssnade och trodde på det patienterna hade att säga, för att relationen mellan de båda skulle bli så god som möjligt (Edwall et al. 2008, s.775-776). Svensk sjuksköterskeförening (2010, s.6) beskriver att sjuksköterskan i omvårdnaden av sina patienter bör utöva ett gott bemötande samt öka patienternas trygghet och delaktighet i vården. För att patienterna ska få ett så bra mottagande och en så god omvårdnad som möjligt av sjuksköterskan och sjuksköterskestudenten är ett gott förhållningssätt av största vikt. Positiva känslor gentemot patienterna genererar ett bättre samspel och en godare relation mellan sjuksköterskan och patienter, vilket resulterar i godare omvårdnad.

Ytterligare ett centralt fynd var att det rådde en stor rädsla för att bli smittad av HIV i kontakt med patienterna, trots den breda kunskap sjuksköterskan samt sjuksköterskestudenten besatt. Rädslan påverkade sjuksköterskans och sjuksköterskestudentens förhållningssätt i omvårdnadsarbetet. I denna studie framgick att vid omvårdnad av patienter med HIV förelåg en rädsla för att bli smittad (Delobelle et al. 2009, s.1065; Dyk 2007, s.57; Earl 2010, s.333). Även då försiktighetsåtgärder vidtagits kvarstod rädslan (Torres et al. 2007 s.54). Omvårdnad av patienter med HIV var förenat med en oro för sin egen hälsa (Fournier et al. 2007, s.261). Detta styrktes av annan forskning. I en studie, vilken berörde operationssjuksköterskor, påvisades det faktum att det existerade en smitträdsla vid mötet med patienter med HIV (Gańczak &

Barss 2007, s.231). I denna studie var rädslan oberoende av antalet yrkesverksamma år, utbildningsnivå, tidigare erfarenheter av HIV samt tidigare stickskador (Gańczak & Barss 2007, s.231). I en annan studie ansågs smitträdslan bero på en ökad risk för exponering, bristande kunskap och resurser samt en oro över att begå misstag i arbetet (Dieleman, Biemba, Mphuka, Sichinga-Sichali, Sissolak, Van der Kwaakl & Van der Wilt 2007, s.143). Rädsla och oro för sin egen hälsa existerade också vid vård av andra patientgrupper. Rädslan resulterade i ett avståndstagande från patienterna trots vetskapen om att detta bemötande var felaktigt (Reed & Fitzgerald 2005, s.252). För att kunna ge en god omvårdnad krävs ett gott bemötande och ett professionellt förhållningssätt, vilket enligt Schuster (2006, s.71-72) innebär att kunna reflektera över sitt handlande och sina känslor. Schuster (2006, s.71-72) betonar även vikten av att skapa en balans mellan närhet och distans. Sjuksköterskan likaså sjuksköterskestudenten ska kunna möta och tillgodose patienternas behov, vilket är av stor betydelse för en god omvårdnad av patienterna (Svensk sjuksköterskeförening 2010, s.6.). Då sjuksköterskan och sjuksköterskestudenten bär på rädsla påverkas förhållningssättet gentemot patienterna. Rädslan kan ses som ett hinder från att möta patienterna på ett gott och professionellt sätt och därmed ett hinder från att kunna utföra god omvårdnad av patienter med HIV.

Slutsats

En rädsla samt en negativ attityd gentemot patienter med HIV hindrar sjuksköterskan och sjuksköterskestudenten från att bemöta patienterna med ett gott förhållningssätt. Däremot skapar positiva känslor gentemot patienterna bättre förutsättningar för ett gott förhållningssätt och därmed en god omvårdnad. Kunskap är nyckeln till en minskad rädsla samt en positivare attityd och känsla. En bredare kunskap är således vägen till ett godare förhållningssätt. Vidare forskning i hur kunskap påverkar och återspeglas i sjuksköterskans och sjuksköterskestudentens förhållningssätt är av stor betydelse. En empirisk studie för att undersöka hur förhållningssättet reflekteras i handling och agerande kan också vara av intresse. För att patienter med HIV ska få bästa möjliga vård samt ett så bra mottagande som möjligt av sjuksköterskan och sjuksköterskestudenten krävs ett gott och professionellt förhållningssätt.

REFERENSER

Andreassen, G.T, Haegeland, A & Willhelmsen, I.L. (2002). Omvårdnad vid infektionssjukdomar. I: Almås, H (red), *Klinisk omvårdnad del 2*. Stockholm: Liber, s. 1071-1120.

Andrewin, A & Chien, L.Y. (2008). Stigmatization of Patients with HIV/AIDS among Doctors and Nurses in Belize. *AIDS Patient Care and STDs* 22(11) s. 897-906.

Axelsson, Å. (2008). Litteraturstudie. I: Granskär, M. (red), *Tillämpad kvalitativ forskning inom hälso- och sjukvård*. Lund: Studentlitteratur, s. 173-188.

Bektas, H.A & Kulakac, C. (2007). Knowledge and attitudes of nursing students toward patients living with HIV/AIDS (PLHIV): A Turkish perspective. *AIDS Care* 19(7) s. 888-894.

Björkman, T., Angelman, T., & Jönsson, M. (2008). Attitudes towards people with mental illness: a cross-sectional study among nursing staff in psychiatric and somatic care. *Scandinavian Journal of Caring Sciences*, 22, (2), 170-177.

Blank, Y, Boseley, M, Gatehouse, G, MacDonald, A, McClintock, J, Nygren, H, Odeldahl, A, Plattner, I.E & Meiring, N. (2006). Living with HIV: The psychological relevance of meaning making. *AIDS Care* 18(3) s. 241-245.

Chan, K.Y. (2009). 'Othering' tactics and treatments of patients with HIV/AIDS: a study of the construct of professional ethics by Thai nurses and nursing trainees. *Critical Public Health* 19(2) s. 181-191.

Chen, W.T & Han, M. (2010). Knowledge, attitudes, perceived vulnerability of Chinese nurses and their preference for caring for HIV-positive individuals: a cross-sectional survey. *Journal of Clinical Nursing* 19(2010) s. 3227-3234.

Delobelle, P, Rawlinson, J.L, Ntuli, S, Malatsi, I, Decock, R & Depoorter, A.M. (2009). HIV/AIDS knowledge, attitudes, practices and perceptions of rural nurses in South Africa. *Journal of Advanced Nursing* 65(5) s. 1061-1073.

Dieleman, M, Biemba, G, Mphuka, S, Sichinga-Sichali, K, Sissolak, D, Van der Kwaak, A & Van der Wilt, G.J. (2007). 'We are also dying like any other people, we are also people': perceptions of the impact of HIV/AIDS on health workers in two districts in Zambia. *Health Policy and Planning* 22(2007) s. 139-148.

Dyk, A.C. (2007). Occupational stress experienced by caregivers working in the HIV/AIDS field in South Africa. *African Journal of AIDS research* 6(1) s. 49-66.

Earl, C.E. (2010). Thai Nursing Students' Knowledge and Health Beliefs About AIDS and the Use of Universal Precautions – A cross sectional Descriptive Research Study. *Official Journal of the American Association of Occupational Health Nurses* 58(8) s. 331-334.

Edwall, L.L, Hellström A.L, Öhrn, I & Danielson, E. (2008). The lived experience of the diabetes nurse specialist regular check-ups, as narrated by patients with type 2 diabetes. *Journal of Clinical Nursing* 17(2008) s.772-781.

Ericson, E & Ericson, T. (2009). *Klinisk mikrobiologi Infektioner Immunologi Vårdhygien*. (4:e uppl.) Stockholm: Liber

Forsberg, C & Wengström, Y. (2003). *Att göra systematiska litteraturstudier*. (1:a uppl.) Stockholm: Natur och kultur.

Friberg, F. (2006). *Dags för uppsats – vägledning för litteraturbaserade examensarbeten*. (1:a uppl.) Lund: Studentlitteratur.

Fournier, B, Kipp, W, Mill, J & Walusimbi, M. (2007). Nursing Care of AIDS Patients in Uganda. *Journal of Transcultural Nursing* 18(3) s. 257-264.

Gadamer, H.G. (1997). Sanning och metod (i urval). (1:a uppl.) Göteborg: Daidalos.

Gańczak, M & Barss, P. (2007). Fear of HIV Infection and Impact of Training on the Attitudes of Surgical and Emergency Nurses Toward Inpatient HIV Testing. *Infection Control and Hospital Epidemiology* 28(2) s. 230-233.

Gilbert, L & Walker, L. (2010). 'My biggest fear was that people would reject me once they knew my status...': stigma as experienced by patients in an HIV/AIDS clinic in Johannesburg, South Africa. *Health and Social Care in the Community* 18(2) s. 139-146.

Gustafsson, B, Hermerén, G & Petersson, B. (2005). Vad är god forskningssed? Synpunkter, riktlinjer och exempel. *Vetenskapsrådets rapportserie*. Stockholm: Vetenskapsrådet.

Harrowing, J.N & Mill, J. (2010). Moral distress among Ugandan nurses providing HIV care: A critical ethnography. *International Journal of Nursing Studies* 47(2010) s. 723-731.

Herlitz, C. (2007). *HIV OCH AIDS I SVERIGE – kunskaper, attityder och beteenden hos allmänheten 1987-2007*. (Elektronisk). Tillgänglig:

http://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/8679/2008-123-1_20081232.pdf. (2012-03-01).

Hälso- och sjukvårdslagen. SFS 1992:567.

Jahren Kristoffersen, N. (2006). Teoretiska perspektiv på omvårdnad. I: Jahren Kristoffersen, N, Nortvedt, F & Skaug, E.A (red), *Grundläggande Omvårdnad del 4*. Stockholm: Liber, s. 13-101.

Li, L, Lin, C, Wu, Z, Guan, J, Jia, M & Yan, Z. (2011). HIV-Related Avoidance and Universal Precaution in Medical Settings: Opportunities to Intervene. *Health Services Research* 46(2) s. 617-630.

Li, Y, Scott C.S & Li, L. (2008). Chinese nursing students' HIV/AIDS knowledge, attitudes, and practice intentions. *Applied Nursing Research* 21(2008) s. 147-152.

Morner, M. (2009). *Fördomar om hiv lever och har hälsan*. (Elektronisk). Tillgänglig: <http://www.smittskyddsintitutet.se/smittskydd/arkiv/2009/nr-1-2009/fordomar-om-hiv-lever-och-har-halsan/>. (2012-03-01).

Mullins, I.L. (2009). How Caring for Persons with HIV/AIDS Affects Rural Nurses. *Issues in Mental Health Nursing* 30(2009) s. 311-319.

Olsson, H & Sörensen, S. (2011). *Forskningsprocessen: kvalitativa och kvantitativa perspektiv*. (3:e uppl.) Stockholm: Liber.

Polit, D & Beck, C. (2008). *Essentials of nursing research – Appraising Evidence for Nursing Practice*. (7:e uppl.) Philadelphia: Lippincott Williams & Wilkins.

Reed, F & Fitzgerald, L. (2005). The mixed attitudes of nurse's to caring for people with mental illness in a rural general hospital. *International Journal of Mental Health Nursing* 14(2005) s. 249-257.

Richmond, J. A., Dunning, T. L., & Desmond, P. V. (2007). Health professionals' attitudes toward caring for people with hepatitis C. *Journal of Viral Hepatitis*, 14, (9), 624-632.

Schuster, M. (2006). *Profession och existens*. (1:a uppl.) Göteborg: Daidalos.

Socialstyrelsen. (2005). *Kompetensbeskrivning för legitimerade sjuksköterskor*. (Elektronisk). Tillgänglig: http://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/9879/2005-105-1_20051052.pdf . (2012-02-08).

Statens offentliga utredningar. (2004). *Samhällets insatser mot hiv/STI – att möta förändring*. (1:a uppl.) Stockholm: Fritzes Offentliga Publikationer.

Stryhn, H. (2007). *Etik och omvårdnad*. (1:a uppl.) Lund: Studentlitteratur.

Suominen, T, Koponen, N, Mockiene, V, Raid, U, Istomina, N, Vänskä, M.L, Blek-Vehkaluoto, M & Välimäki, M. (2010). Nurses' knowledge and attitudes to HIV/AIDS – An international comparison between Finland, Estonia and Lithuania. *International Journal of Nursing practice* 16(2010) s. 138-147.

Svensk sjuksköterskeförening. (2005). *ICN:s etiska kod för sjuksköterskor*. (Broschyr). Stockholm: Svensk sjuksköterskeförening.

Svensk sjuksköterskeförening. (2010). *Värdegrund för Omvårdnad*. (Broschyr). Stockholm: Svensk sjuksköterskeförening.

Torres, Y.R, Cintrón Bou, F.N & Díaz N.V. (2007). AIDS related stigma and health professionals in Puerto Rico. *Interamerican Journal of Psychology* 41(001) s. 49-56.

Veeramah, V, Bruneau, B & McNaught, A. (2008). Exploring knowledge and skills on HIV in student nurses and midwives. *British Journal of Nursing* 17(3) s. 186-191.

Willman, A, Stoltz, P & Bahtsevani, C. (2011). *Evidensbaserad omvårdnad – En bro mellan forskning och klinisk verksamhet*. (3:e uppl.) Lund: Studentlitteratur.

World Health Organization. (2011). *Data and statistics HIV/AIDS*. (Elektronisk). Tillgänglig: <http://www.who.int/hiv/data/en/index.html>. (2012-02-07).

World Health Organization. (2012). *Health Topics HIV/AIDS*. (Elektronisk). Tillgänglig: http://www.who.int/topics/hiv_aids/en/. (2012-02-07).

World Health Organization. (2010). *HIV and AIDS statistics, by WHO and UNICEF regions, 2010*. (Elektronisk). Tillgänglig: <http://www.who.int/hiv/data/en/>. (2012-05-11).

Zhang Shao-ru, M.M, Yan Hong, M.M, Li Xiao-hong, M.B, Pan Jian-ping, M.M, Yao Wan-xia, M.M, Zhang Hua, M.B & Lou Sha-sha, M.B. (2010). The Personal Experience of HIV/AIDS Patients in Rural Areas of Western China. *Aids Patient Care and STDs* 24(7) s. 447-453.

Zhou, R.Y. (2009). Help-seeking in a context of AIDS stigma: understanding the healthcare needs of people with HIV/AIDS in China. *Health and Social Care in the Community* 17(2) s. 202-208.

Zukoski, A-P & Thorburn, S. (2009). Experiences of Stigma and Discrimination among Adults Living with HIV in a Low HIV-Prevalence Context: A Qualitative Analysis. *AIDS PATIENTS CARE and STDs* 23(4) s. 267-276.

Östlundh, L. (2006). Informationssökning. I: Friberg, F (red), *Dags för uppsats – vägledning för litteraturbaserade examensarbeten*. (1:a uppl.) Lund: Studentlitteratur, s. 45-70.

Bilaga 1

Sökschema för datorbaserad litteratursökning

Datum	Databas	Sökord och boolesk operator (and, or, not)	Begränsningar	Typ av sökning (tex. fritext, ab-stract, nyckelord, MESH-term)	Antal träffar	Motiv till exklusion av artiklar	Utvalda artiklar
04/04/12	Cinahl	HIV* and Nurse* and Attitude*	All adult, English language, human, 2007-2012, peer reviewed	HIV, Nurse (Title), Attitude (Abstract)	9	5 artiklar motsvarar ej studiens syfte.	1) Nurses knowledge and attitudes to HIV/AIDS – An international comparison between Finland, Estonia and Lithuania. 2) Stigmatization of Patients with HIV/AIDS among Doctors and Nurses in Belize. 3) Knowledge, attitudes, perceived vulnerability of Chinese nurses and their preferences for caring for HIV-positive individuals: a cross-sectional survey. 4) HIV/AIDS knowledge attitudes, practices and perceptions of rural nurses in South Africa.
04/04/12	PsycINFO	HIV* and Nurse* and Education*	Adult 18 yrs and older, English language, human, 2007-2012, peer-reviewed	HIV, education (Abstract), Nurse (Title)	17	15 artiklar motsvarar ej studiens syfte. 1 artikel är funnen i tidigare sökning	1) How caring for Persons with HIV/AIDS Affects Rural Nurses.
04/04/12	PubMed	HIV* and Nurse* and Knowledge* and Interview*	Adult 19+, English language, Last 5 years, human	Title/Abstract	19	17 artiklar motsvarar ej studiens syfte. 1 artikel är funnen i tidigare sökning.	1) Nursing Care of AIDS patients in Uganda.

04/04/12	PubMed	HIV* and Nurse* and Stigma* and Attitude*	Adult 19+, English language, Last 5 years, human	Title/Abstract	15	11 artiklar motsvarar ej studiens syfte, 2 artiklar är funna i tidigare sökning.	1) Chinese nursing students´ HIV/AIDS knowledge, attitudes, and practice intentions. 2) HIV-Related Stigma in Health Care Settings: A Survey of Service Providers in China.
17/04/12	PubMed	HIV* and Nurse* and Education* and Attitude* and Student*	Last 5 years, Adult 19+, human, English language	HIV (Title/Abstract), Nurse, Education, Attitude, Student (All fields)	10	6 artiklar motsvarar ej studiens syfte, 1 artikel är funnen i tidigare sökning.	1) Thai Nursing Students´ Knowledge and Health Beliefs About AIDS and the Use of Universal Precautions. 2) Exploring knowledge and skills on HIV in student nurses and midwives. 3) Knowledge and attitudes of nursing students toward patients living with HIV/AIDS (PLHIV): A Turkish perspective.

Bilaga 2

Modifierad bedömningsmall för studier med kvalitativ metod

Poängsättning	0	1	2	3
Abstract (syfte, metod, resultat = 3 p)	Saknas	1 utav 3	2 utav 3	3 utav 3
Introduktion	Saknas	Knapphändig	Medel	Välskriven
Syfte	Ej angivet	Otydligt	Medel	Tydligt
Metod				
Metodval adekvat till frågan	Ej angiven	Ej relevant	Relevant	
Metodbeskrivning (repetierbarhet möjlig)	Ej angiven	Knapphändig	Medel	Utförlig
Triangulering	Saknas	Finns		
Urval (antal, beskrivning, representativitet)	Ej acceptabel	Låg	Medel	God
Antalet intervjuade sjuksköterskor eller sjuksköterskestudenter	Ej undersökt	Liten andel	Hälften	Samtliga
Bortfall	Ej angivet	> 20 %	5-20 %	< 5 %
Bortfall med betydelse för resultatet	Analys saknas/Ja	Nej		
Kvalitet på analysmetod	Saknas	Låg	Medel	Hög
Etiska aspekter	Ej angivna	Angivna		
Resultat				
Frågeställning besvarad	Nej	Ja		
Resultatbeskrivning (redovisning, kodning etc.)	Saknas	Otydlig	Medel	Tydlig
Tolkning av resultatet (citatt, kod, teori etc.)	Ej acceptabel	Låg	Medel	God
Diskussion				
Problemanknytning	Saknas	Otydlig	Medel	Tydlig
Diskussion av egenkritik och felkällor	Saknas	Låg	God	
Anknytning till tidigare forskning	Saknas	Låg	Medel	God
Slutsatser				
Överrensstämmelse med resultatet (resultatets huvudpunkter belyses)	Slutsats saknas	Låg	Medel	God
Ogrundade slutsatser	Finns	Saknas		

Total poäng (max 48 p)	P	P	P	P
------------------------	---	---	---	---

Grad I: 80 %
Grad II: 70 %
Grad III: 60 %

P
%
Grad

Titel:

Författare:

(Källa: Olsson & Sörensen 2011).

Modifierad bedömningsmall för studier med kvantitativ metod

Poängsättning	0	1	2	3
Abstract (syfte, metod, resultat = 3 p)	Saknas	1 utav 3	2 utav 3	3 utav 3
Introduktion	Saknas	Knapphändig	Medel	Välskriven
Syfte	Ej angivet	Otydligt	Medel	Tydligt
Metod				
Metodval adekvat till frågan	Ej angiven	Ej relevant	Relevant	
Metodbeskrivning (repetierbarhet möjlig)	Ej angiven	Knapphändig	Medel	Utförlig
Urval (antal, beskrivning, representativitet)	Ej acceptabel	Låg	Medel	God
Antalet intervjuade sjuksköterskor eller sjuksköterskestudenter	Ej undersökt	Liten andel	Hälften	Samtliga
Bortfall	Ej angivet	> 20 %	5-20 %	< 5 %
Bortfall med betydelse för resultatet	Analys saknas/Ja	Nej		
Kvalitet på analysmetod	Saknas	Låg	Medel	Hög
Etiska aspekter	Ej angivna	Angivna		
Resultat				
Frågeställning besvarad	Nej	Ja		
Resultatbeskrivning (redovisning, kodning etc.)	Saknas	Otydlig	Medel	Tydlig
Tolkning av resultatet (citatt, kod, teori etc.)	Ej acceptabel	Låg	Medel	God
Diskussion				
Problemanknytning	Saknas	Otydlig	Medel	Tydlig
Diskussion av egenkritik och felkällor	Saknas	Låg	God	
Anknytning till tidigare forskning	Saknas	Låg	Medel	God
Slutsatser				
Överrensstämmelse med resultatet (resultatets huvudpunkter belyses)	Slutsats saknas	Låg	Medel	God
Ogrundade slutsatser	Finns	Saknas		

Total poäng (max 47 p)	P	P	P	P
------------------------	---	---	---	---

Grad I: 80 %
Grad II: 70 %
Grad III: 60 %

P
%
Grad

Titel:

Författare:

(Källa: Olsson & Sörensen 2011).

Bilaga 3

Artikelöversikt

Författare Land År	Titel	Syfte	Urval Datainsamlingsmetod	Genomförande Analys	Resultat	Kvalitet
Andrewin, A Chien, L,Y Belize 2008	Stigmatization of patients with HIV/AIDS among doctors and nurses in Belize	To investigate stigmatizing attitudes and acts of discrimination against HIV/AIDS patients and determined the associated factors among doctors and nurses employed in public hospitals in Belize.	I studien deltog 244 personer, varav 75 % var kvinnor och 47 % var sjuksköterskor. Data insamlades genom ett populationsbaserat frågeformulär, endast korrekt ifyllda frågeformulär summerades.	En statistisk analys genomfördes i form av SPSS 10.0. Likaså tillämpades ANOVA.	Resultatet delades in kategorierna <i>“Stigmatizing attitudes toward patients with HIV/AIDS”</i> , <i>“Act of discrimination among HCWs”</i> , <i>“Factors associated with HIV/AIDS stigmatizing attitudes and acts of discrimination”</i> . Läkarna var sämst på att hålla patienternas status konfidentiell. Sjuksköterskorna behandlade patienterna olika beroende på om det var HIV-positiva eller ej. Studien visade på att manliga, icke religiösa vårdarbetare hade en mindre stigmatiserande attityd gentemot PLWAs	Låg 60 % Grad III
Bektas, H,A Kulakac, Ö Turkiet 2007	Knowledge and attitudes of nursing students toward patients living with HIV/AIDS (PLHIV): A Turkish perspective	To assess the knowledge and attitudes towards HIV/AIDS of nursing students in Turkey.	Kvantitativ data har insamlats via ett frågeformulär, vilket utgavs till alla (299) registrerade sjuksköterskestudenter på Akdeniz University i Antalya. Frågeformuläret besvarades av 227 sjuksköterskestudenter. Samtliga deltagare var kvinnor.	Data har analyserats enligt SPSS 13.0 samt ANOVA. I samtliga analyser var den mest förekommande signifikansnivån 0.05.	Studien visade att majoriteten av deltagarna hade måttlig kunskap om HIV/AIDS. En rädsla för att bli smittad samt känslor av medlidande och empati var det som angavs frekvent av deltagarna. Tidigare erfarenheter av att vårda PLHIVs samt om deltagarna hade någon bekant som var drabbad av HIV, ledde till att de var villiga att vårda och ta hand om PLHIVs.	Låg 60 % Grad III

Författare Land År	Titel	Syfte	Urval Datainsamlingsmetod	Genomförande Analys	Resultat	Kvalitet
Chan, K-Y Thailand 2009	"Othering" tactics and treatments of patients with HIV/AIDS: a study of the construct of professional ethics by Thai nurses and nursing trainees	To examine the constructions of professional ethics and duties by a group of Thai nurses, with the aim of identifying problems with the existing approach to discrimination reduction.	Kvalitativ data samlades in via 20 semistrukturerade djupintervjuer, som samtliga spelades in. Hälften av deltagarna var sjuksköterskestudenter medan resterande var färdigutbildade sjuksköterskor. Alla utom två deltagare hade erfarenhet av att vårda PLHIV.	Samtliga intervjuer har överförts samt översatts till engelska. Materialet har kodats via NVivo, därefter har tematiska analyser utförts.	Resultatet delas in kategorierna: " <i>Othering the uninformed</i> ", " <i>Othering "unethical" colleagues</i> " och " <i>Indirect forms of othering PLWHA: a) Avoding essential nursing duties, b) Othering patients with co-stigmatized behaviours</i> ". Det framkom att trots vetskapen om ett professionellt förhållningssätt existerade fördomar gentemot PLWAs. Viljan att vårda PLWAs varierade beroende av vilken uppgift som skulle utföras. Resultatet visade även att det förekom stigmatisering av utsatta grupper (ex. prostituerade).	Medel 70 % Grad II
Chen, W,T Han, M Kina 2010	Knowledge, attitudes, perceived vulnerability of Chinese nurses and their preferences for caring for HIV-positive individuals: a cross-sectional survey	To assess HIV/AIDS knowledge, attitudes and perceived vulnerability with potential factors.	Forskarna genomförde en beskrivande tvärsnittsstudie där ett standardiserat frågeformulär tillämpades. 177 sjuksköterskor deltog i studien.	SPSS 15,0 användes för att analysera korrelationen samt deskriptiv data.	Sjuksköterskorna rapporterade en stor risk för att utsättas för arbetsrelaterad smitta. De utsattes ofta för sticksador och kom i kontakt med kroppsvätskor och var således rädda för att ha blivit smittade av HIV. Sjuksköterskorna upplevde sig ha bristande kunskap om och träning i infektionssjukdomar.	Medel 70 % Grad II

Författare Land År	Titel	Syfte	Urval Datainsamlingsmetod	Genomförande Analys	Resultat	Kvalitet
Delobelle, P Rawlinson, J Ntuli, S Malatasi, I Decock, R Depoorter, A-M Sydafrika 2009	HIV/AIDS knowledge, attitudes, practices and perceptions of rural nurses in South Africa	To investigate HIV/AIDS related knowledge, attitudes, practices and perceptions of nursing staff in the predominantly black and rural Limpopo Province of South Africa.	En tvärsnittsstudie genomfördes med ett slumpmässigt urval av vårdpersonal från vårdcentraler och sjukhus. Sammanlagt deltog 140 personer varav 55 % var registrerade sjuksköterskor och 91 % var kvinnor. Material samlades in via enkäter, fokusgrupper samt djupgåendeintervjuer.	Enkäten analyserades genom SPSS 15.0 samt ANOVA. Inspelningarna från fokusgrupperna/intervjuerna överfördes ordagrant och översattes till engelska. Därefter genomfördes en innehållsanalys där materialet delades upp i teman och kodades.	Sjuksköterskor arbetande på sjukhus var mer positiva till att ta hand om HIV/AIDS patienter än sjuksköterskor på vårdcentral. En bredare kunskap om HIV/AIDS hos sjuksköterskan genererade mer positiv attityd gentemot patienten. Studien visade likaså en tillämpning av universella försiktighetsåtgärder, trots detta förelåg en viss rädsla för att bli smittad. Enligt deltagarna skapade HIV/AIDS en ökad arbetsbelastning. Likaså den diskriminerade och stigmatiserande attityden i samhället påverkade sjuksköterskorna emotionellt.	Medel 70 % Grad II
Dyk, A,C Sydafrika 2007	Occupational stress experienced by caregivers working in the HIV/AIDS field in South Africa	To explore and describe the experiences, feelings and perceptions of South African caregivers working in various capacities in the HIV/AIDS field (i.g.g health care, counselling and teaching).	Data insamlades via ett frågeformulär, vilket besvarades av 250 deltagare, varav 87 % var kvinnor. 48 % av deltagarna var sjukvårdspersonal (sjuksköterskor, läkare och volontärarbetare).	Formuläret innehöll slutna frågor vilka kodades samt analyserades tematiskt samt via SPSS.	Det centrala i resultatet var att deltagarna kände en stress på jobbet på grund av många arbetsuppgifter, för stort engagemang i patienterna, en rädsla för att bli smittad samt svårigheter att hantera deras egna samt patienternas stigmatisering. De kände sig inte tillräckligt välutbildade för att kunna ta hand om PLHIV. Deltagarna kände också ett bristande stöd från sin arbetsgivare, sin familj och sina vänner.	Medel 70 % Grad II

Författare Land År	Titel	Syfte	Urval Datainsamlingsmetod	Genomförande Analys	Resultat	Kvalitet
Earl, C,E Thailand 2010	Thai Nursing Students´ Knowledge and Health Beliefs About AIDS and the Use of Universal Precautions	To examine Thai nursing students´ knowledge and health beliefs about the use of universal precautions to prevent infections, particularly AIDS.	Studien genomfördes som en deskriptiv tvärsnittsstudie där ett frågeformulär besvarats av 26 sistaårsstudenter under sjuksköterskeutbildning, varav 81 % var kvinnor.	Enkäten bestod av 40 påståenden vilka besvarades genom en fem-gradig Likert-skala. Därefter summerades poängen, där en högre poäng indikerade en högre kunskapsnivå.	Deltagarna hade en stor kunskap om HIV och dess smittvägar, trots detta fanns en osäkerhet om hur smittspridning förhindras med hjälp av allmänna försiktighetsåtgärder.	Låg 60 % Grad III
Fournier, B Kipp, W Mill, J Walusimbi, M Uganda 2007	Nursing Care of AIDS Patients in Uganda	To explore the experience and perspective of hospital-based nurses in Kampala, Uganda caring for HIV seropositive patients in order to identify the challenges and opportunities in their practice	Data samlades in via semistrukturerade intervjuer samt fokusgrupper. 12 informanter deltog varav 10 var sjuksköterskor, en övrig sjukvårdspersonal och en var sjuksköterska å regeringens vägar. Deltagarna skulle prata engelska, vara över 18 år, möta PWAs regelbundet, vara engagerade i en HIV/AIDS organisation samt arbeta på sjukhus.	Analysen pågick under samtidig datainsamling. Materialet överfördes ordagrant. Teman skrevs ner och summerades, vilka kontrollerades med deltagarna för att säkerställa korrekt uppfattning. Anteckningar gjordes av forskarna efter varje insamlingstillfälle för att erhålla deras uppfattning.	Deltagarna utsattes i sitt dagliga arbete med HIV/AIDS-patienter för många utmaningar, bland annat otillräckliga resurser (ex. brist på material och personal), fattigdom (patienten måste bekosta sjukhusvård själv), smitträdsla samt brist på fortlöpande utbildningar gällande HIV/AIDS. Deltagarna rapporterade således en psykisk stress till följd av ovan nämnda utmaningar.	Hög 80 % Grad I

Författare Land År	Titel	Syfte	Urval Datainsamlingsmetod	Genomförande Analys	Resultat	Kvalitet
Li, L Lin, C Wu, C Guan, J Jia, M Yan, Z Kina 2011	HIV-related avoidance and universal precaution in medical settings: opportunities to Intervene	To determine the association between adherence to universal precautions (UP) and avoidance attitudes toward patients living with HIV/AIDS (PLWH) ¹ among service providers.	1760 sjukvårdsanställda valdes slumpmässigt till att delta i studien, varav 67 % var kvinnor och 42 % var sjuksköterskor. Samtliga skulle vara över 18 år, arbeta på det utvalda sjukhuset samt frivilligt medverka. Data samlades in via ett självadministrerat frågeformulär.	Data har analyserats enligt SAS samt deskriptivt. Även regressionsanalyser har gjorts.	Resultatet visade att utbildning i allmänna försiktighetsåtgärder var förenat med bättre kunskap samt tilltro och användning av försiktighetsåtgärderna. Utbildnings- och kunskapsgrad var associerat med undvikande attityder gentemot PLWAs.	Medel 70 % Grad II
Li, Y Scott, C, S Li, L Kina 2008	Chinese nursing students' HIV/AIDS knowledge, attitudes and practice intentions	(1) To learn more about nursing students' HIV/AIDS knowledge, attitudes and willingness to provide care for patients with AIDS; (2) to examine how these three variables are interrelated; and (3) to identify factors influencing HIV/AIDS knowledge, attitudes and willingness to provide HIV/AIDS care.	Kvantitativ data har insamlats via en enkät. Totalt deltog 204 sjuksköterskestudenter från tio olika skolor i studien. Enkäten innehöll fyra olika områden. Samtliga deltagare var kvinnor.	Data har analyserats enligt SPSS 10.0. Deskriptiv analys har tillämpats för att utveckla den deskriptiva, demografiska datan. Likaså har Spearmans korrelationer använts för att analysera relationer mellan olika variabler.	Resultatet visade ett svagt samband mellan attityder och avsiktliga handlingar. Det fanns dock inga betydande sammankopplingar mellan kunskapsnivå, attityder och avsiktliga handlingar. Deltagarna hade överlag adekvat kunskap om HIV, dock förekom vissa missuppfattningar. Trots att de flesta var empatiska gentemot PLWAs förekom stigmatisering av utsatta grupper (ex. prostituerade).	Medel 70 % Grad II

¹ PLWH: People living with HIV

Författare Land År	Titel	Syfte	Urval Datainsamlingsmetod	Genomförande Analys	Resultat	Kvalitet
Mullins, L, I USA 2009	How Caring for Persons with HIV/AIDS Affects Rural Nurses	To investigate rural nurses' experiences of caregiving for PWAs ²	Kvalitativ data insamlades genom att skicka ut ett modifierat frågeformulär via E-post. 204 registrerade sjuksköterskor från landsbygden i Virginia deltog i studien.	Innehållsanalys tillämpades för att analysera insamlade data. Breda teman identifierades utefter likheter och skillnader i materialet. Teman sorterades sedan in i kategorier som återigen lästes för att försäkra sig om att rätt kategoriindelning skett.	Sjuksköterskorna uttryckte att i arbetet med HIV/AIDS patienter fanns en ökad risk för att bli smittad och påpekade därmed vikten av att tillämpa försiktighetsåtgärder. Det var även förenat med stress, utbrändhet och personalproblem då de flesta patienter behövde mycket vård och omsorg. Det var också viktigt att upprätthålla sekretess relaterat till en persons HIV-status.	Låg 60 % Grad III
Suominen, T Koponen, N Mockiene, V Raid, U Istomina, N Vänskä, M,L Blek-Vehkaluoto, M Välimäki, M Finland/Estl and/Litauen 2010	Nurses' knowledge and attitudes to HIV/AIDS – an international comparison between Finland, Estonia and Lithuania	To describe and compare nurses' knowledge of HIV/AIDS and attitudes towards PLHIV ³ in three countries: Finland, Estonia and Lithuania	En tvärsnittstudie genomfördes där data samlades in genom ett modifierat frågeformulär. Totalt deltog 833 registrerade sjuksköterskor. Samtliga deltagare skulle vara registrerade sjuksköterskor, arbeta på medicin-, kirurgi- eller kvinnoklinik.	Data har analyserats utifrån SPSS 14.0. Materialet har även analyserats utifrån ANOVA samt deskriptivt.	Studien visade på medelmåttig kunskap om HIV/AIDS samt en medelmåttig attitydnivå mot PLWAs ⁴ bland deltagarna. Studien påvisade ett samband mellan kunskapsnivå och attityder. Det förekom skillnader mellan länderna, finska sjuksköterskor visade en högre kunskapsnivå och således mer positiva attityder gentemot PLWAs. Faktorer som påverkade kunskapsnivån och attityderna var utbildning, tidigare erfarenheter av att vårda PLWAs samt viljan att vårda PLWAs.	Låg 60 % Grad III

² PWA: Patient with AIDS

³ PLHIV: People living with HIV

⁴ PLWA: People living with AIDS

Författare Land År	Titel	Syfte	Urval Datainsamlingsmetod	Genomförande Analys	Resultat	Kvalitet
Torres, Y,R Cintrón Bou, F,N Díaz, N,V PuertoRico 2007	AIDS related stigma and health professionals in Puerto Rico	To explore AIDS stigma manifestations among a sample composed of health professionals and health profession students in Puerto Rico.	Kvalitativ data har samlats in via djupintervjuer. Totalt har 80 personer intervjuats, varav hälften var vårdpersonal och övriga var studerande inom vårdrket. Samtliga deltagare skulle vara äldre än 21 år och frivilligt delta i studien. Vårdpersonalen skulle även ha vårdat PLHIVs tidigare medan studenter skulle genomfört minst en praktik.	Forskarna har identifierat teman, därefter har en diskussion rörande dess relevans för syftet förts. Utvalt material har kodats med NVivo.	Resultatet delades in i kategorierna <i>"Social manifestations of stigma"</i> , <i>"Stigma manifestations in the workplace"</i> , <i>"Use of sensitive information to control PLWHA⁵"</i> och <i>"Surveillance of PLWHA"</i> . Deltagarna berättade om stigmatisering de hade observerat på sina arbetsplatser i olika scenarion. Vidare ville deltagarna att det skulle införas striktare kontroller på PLWHAs för att bättre kunna kontrollera att smittade inte förde sjukdomen vidare.	Låg 60 % Grad III
Veeramah, V Bruneau, B McNaught, A Storbritannien 2008	Exploring knowledge and skills on HIV in student nurses and midwives	To describe the knowledge of, skills related to, and attitudes of, a sample of final year student nurses and midwives towards people who are infected with HIV or who develop AIDS.	Studien har genomförts som en tvärsnittsstudie under ett halvår. Ett självadministrerat frågeformulär har besvarats av 42 sistaårs sjuksköterskestudenter samt 20 barnmorskestudenter.	Data har analyserats enligt SPSS 12.0 där deskriptiva analyser gjorts på de kvantitativa variablerna. De kvalitativa svaren från frågeformulärets öppna frågor har analyserats utefter innehållsanalys.	Hälften uppgav att de hade erhållit information om HIV via föreläsningar, medan resterande hävdade att de ökat sin kunskap genom att läsa vetenskapliga artiklar. Över 90 % av studenterna var villiga att vårda PLWAs men endast cirka 30 % av studenterna hade tidigare erfarenheter av PLWAs. Överlag var kunskapen och attityden gentemot PLWAs god, dock förekom undantag.	Medel 70 % Grad II

⁵ PLWHA: People living with HIV/AIDS

